

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) סנהדרין ד. (ב) ז"ק
לג. (ג) ע"י חוסי' ב"ק
לב. ד"ה מיתבי
(ד) ז"ק לג. (ה) ע"י חוסי' ב"ק
(ו) ע"י חוסי' ל. (ז) ע"י חוסי' ב"ק
סג. ושי"א. (ח) ד. (ט)
(י) ע"י חוסי' ב"ק. (יא) ע"י חוסי' ב"ק
(יב) ע"י חוסי' ב"ק. (יג) ע"י חוסי' ב"ק
(יד) ע"י חוסי' ב"ק. (טו) ע"י חוסי' ב"ק
(טז) ע"י חוסי' ב"ק. (יז) ע"י חוסי' ב"ק
(יח) ע"י חוסי' ב"ק. (יט) ע"י חוסי' ב"ק
(כ) ע"י חוסי' ב"ק. (כא) ע"י חוסי' ב"ק
(כב) ע"י חוסי' ב"ק. (כג) ע"י חוסי' ב"ק
(כד) ע"י חוסי' ב"ק. (כה) ע"י חוסי' ב"ק
(כו) ע"י חוסי' ב"ק. (כז) ע"י חוסי' ב"ק
(כח) ע"י חוסי' ב"ק. (כט) ע"י חוסי' ב"ק
(ל) ע"י חוסי' ב"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא מעניינה
דקרא. ז"ב ע"י סנהדרין
דף פ"א. (ב) חמוס:
(ג) רש"י ד"ה האל וכו'
לדך האמת הס"ד:
(ד) ד"ה ומלא פרט וכו'
פרט למנוי לפדות אס
היתה וכו' להחזירה לו
הס"ד: (ד) תוס' ד"ה
היינו וכו' דלי הוה כמי
ק' אז: (ה) בא"ד
המחזקע קאמר והשתא
יחא וכו' דמשמע שפיר
דיש אם למסורת דהיינו
יראה משום דפשיטא
לקרא משמע הכי דכמי
וכי משמע יראה וכו'
את פני האדון וכו' לפי
המקרא דקריין יראה
הל"ל: (ו) ד"ה לאשפה
וכי ליפנות כלל גם
זלילה ואיכא דמקרי:
(ז) בא"ד אצל השתא
דעשויה: (ח) ד"ה
אע"ג דגמיר וכו' דאם
מלא: (ט) בא"ד שמו
עלו זה על גבי: (י) ד"ה
כלל אינה וכו' לא שוגא
לו וכו' שגמחש
בה מע"ר: (יא) בא"ד
אליטריך למימר אפילו
ולא אויב לו דבמשנה
תורה כמי נמי כי לא
שוגא הוא לו משום פרשה
שנשנית כ"ל. ועל מיעוט
אפילו ולא אויב לו נ"ב פי'
שוגא גרע מאויב ולי לאו
קרא הוה אמנא שוגא
דוקא אינו גולה אליטריך
ולא אויב לו לאורוי דלף
אינו אויב לו הלך גולה
אצל אויב אינו גולה ואין
להקשות השתא דכמי ולא
אויב לו למא לי כלל אינה
השתא אויב אינו גולה כל
שכן שוגא ד"ל ויהשאר
חסר: (יב) בא"ד משום
פרשה שנשנית. נ"ב פי'
תרחי קראי כחוי נמ"ס
לא שוגא לו ולא אליטריכו
אלא משום פרשה שנשנית
[ויהשאר חסר]:

גליון הש"ס

מתני' אם יש רשות
לז"ק. ע"י ז"ק דף לג
ע"כ תורה דלא סגי: שם
מה דיעור. לעיל ז' ע"ב:
גמ' הכא מענייניה. ע"י
סוטה דף מה ע"ב:

לעוי רש"י

כ"שניש"א. פירוש רנב.
גוש עפר:

תורה אור השלם

(א) ואשר יבא את רעהו
ביער לחטב עצים
והיה ידו בפרוץ לכתב
העץ וישל הפרוץ מן
העץ ומצא את רעהו
[מת הוא יגוס אל אחת הערים האלה וכו' ודברים יח. ה.]. (ב) ואיש פי לא יקרה לו גאל והשיגה ידו ומצא פני
גאלתו. [ויקרא כה. כו.]. (ג) יסר בך ויניחך [ותן מעדנים לנפשך: [משלי כה. יז.]. (ד) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא
והקריה נפש ההוא מתוך הקהל פי את מקדש יי טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא: [במדבר יח. כ]

ליקומי רש"י

עני נפנין זה לנקיטה [בבא קמא לב.]. ומצא את רעהו ומת. סהיה תצירו מניו סס
נשעה שתיים זה הגרזן מיי פרט לממלא את עלמו דפטור זה מגלות. מה השיגה ידו מהשתא.
דולאי מעיקרא כשמכרה לא היתה ידו משגת כדכמי [ויקרא כה.]. כי יעור חמין ומכר ממחזמו [וערכי ל.].

אלו הן הגולין

הא לרצ יחמק צרי יוסף צסנהדרין צשמעתא קמייתא (דף ז.):
היינו. דקא דרצ רצי ואמר ועוד למילפיה צגזירה שזה: פיסא.
לרצ גוש עפר כלישני"א צלע"ז: ואתר תמרי. והשיר תמרים: באנו
למחלוקת. דהיינו דומיא דמן העץ המתצקע: מהו דתימא. הא

לרצי ככה כחו דמי ופטור שהרג
היה כח ראשון ונשירת התמרים היה
כח שני קמ"ל שהרג כגרזן והתמרים
כקיסס הניתו: אגרימא. הוא עץ
המריית שהתמרים תלוין אללו:
ומחיה לצובסא. הוא אשכול התמרים
המקוצצים יחד: מתני' ר"א בן
יעקב. מפרש טעמא צגמרא: האב
המכה את בנו. להטותו לדרך
(ג) אחרת: ושליח ב"ד. המלקה ארבעים
למיצ מלקות: גמ' ציפנות בה.
צני אדם לנקיטה: ואיכא דמיקרי
ויתבי. ליפנות ציום: ומצא. משמע
שהו עס ומלאו נשירת"ל נשל הברזל:
פרט צמציא עצמו. אחרי כן הוליא
לה את ראשו מן החלון וקיצל
האצן צמלחו: ומצא פרט צמצי.
צמוכר שדה אחזמו (וצל לגולו"ל)
כתיב והשיגה ידו ומלא פרט למנוי (א)
אס היתה גאולה זו מנזיה צידו
כשמכרה אין כופין את הלוכה להחזירה
לו ליפדות: השתא נמי. כי לא מלא
חטובה אין החטובה מנזה אלא עשיית
הסוכה: צאו מצוה. להסכות: צאו
מילתא היא דאמרי. ראה טובה
מזו היה לי להשיבו מן המקרא עלמו
דלאו צמטבה דמנזה איירי: דאי בעי
חייב לך הכתוב כרת אס נכנס למקדש
צטומאה זו: ה"ע דפטור. מכת:

לאשפה האי אשפה ה"ד אי שכיחי בה רבים ופושע הוא אי לא שכיחי
בה רבים אנוס הוא א"ר פא" לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה
בלילה ואין עשויה ליפנות בה ביום ואיכא דמקרי ויתבי פושע לא הוי דהא
אינה עשויה ליפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויתבי:
רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו': ת"ר (א) ומצא פרט למציא את עצמו (ב) מכאן
אמר רבי אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו
וקבלה פטור צמימרא דמצא מעיקרא משמע ורמינהו (א) ומצא (ב) פרט למצוי
ישלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב ברעה ויגאול ביפה אמר רבא (ב) (א) הכא
מענייניה דקרא והתם מענייניה דקרא התם מענייניה דקרא ומצא דומיא
(א) דוהשיגה ידו מה השיגה ידו מהשתא אף מצא נמי מהשתא הכא מענייניה
דקרא ומצא דומיא דיער מה יער מידי דאיתיה מעיקרא אף ומצא נמי
מידי דאיתיה מעיקרא: הוורק את האבן וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא
ממאי דמחטבת עצים דרשות דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים
דמערבה ואפ"ה אמר רחמנא ליגלי א"ל כיון דאם מצא חטוב (אינו חוטב) (א)
לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה איתביה רבינא לרבא ציצא האב המכה
את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד לימא כיון דאילו גמיר לאו
מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע"ג דגמיר מצוה דכתיב יסר בנך
ויניחך ויתן מעדנים לנפשך (מה יער"ט) דאי בעי עייל ואי בעי לא
(א) ואשר יבא את רעהו ביער (מה יער"ט) דאי בעי עייל ואי בעי לא
עייל ואי סלקא דעתך מצוה מי סגיא דלא עייל אמר רב אדא בר
אהבה לרבא כל היכא דכתיב אשר דאי בעי הוא אלא מעתה (א) ואיש
אשר ישמא ולא יתחטא אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא מת מצוה
דלא סגי דלא מיטמא הכי נמי דפטור שאני התם דאמר קרא

[לעדים ולדיינים] כדלמרי' צסנהדרין (דף כט.). (צ) צמטבה תורה כתיב נמי כי לא שוגא הוא לו (ב) משום פרשה שנשנית (א) כך נראה למשי"ס:
טמא

במקום בקעת עומדין לרבנן כח כחו הוא ופטור. אלא לרבי כח כחו היכי הוי. כגון דשרא פיסא ומחיה לגרמא
(ז) ואל גרמא ומחיה לכבסא פירוש ססני (של) תמרים (ה) ואתר תמרי אוול תמרי וקטלו היינו כח כחו ופטור: הוורק
אבן ברשות הרבים והרג הא ודאי מידר הוא והאי דתנן גולה אוקימנא בסותר את כותלו. ירושלמי כגון שהיה כותלו
גוהה והיה סותרו לאשפה העשויה להיפנות בה בלילה ואינה עשויה להיפנות בה ביום ואיכא דמיקרי יתיב ומיפנה בה
פושע לא הוי דהא אינה עשויה להיפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתבי לפיכך גולה. ת"ר ומצא
את רעהו פרט למציא את עצמו מיכן א"ר אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה
פטור. ואסיק' האי ומצא מידי דהוה מעיקרא משמע דומיא דיער והאי דכתב ומצא כדי גאולתו מידר דלא הוה מעיקרא
אלא השתא איורמן ליה דומיא דהשיגה ידו: הוורק אבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה כו'.
אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא
לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף ברלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד רכתב יסר בך ויניחך וגו'. והדר אמר רבא
לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואיש אי בעי עייל מכל
דחטבת רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה ורשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם
חשבך שלמה על ר"ח (א) אפשר דמ"ס הוא והי' נריך להקד צמיק וכו': (ב) לפי פירוש זה אשר אחרי הך הרמב"ם ספ"ו מהל' רומח מוויק לישנא דמתימין דמן העץ המחזקע נמי אשמתו הברזל קאי: (ג) כלומר אפילו אס מעמנו נשל ולא על ידי העץ:
(ד) גמלא. כ"ה ג"כ גיטס העורן ערך גמס: (ה) וכו"ה צמורן ערך כנס:

פרק שני

מכות

ח.

היינו דקאמר להו ועוד. פירוש משמע דמעיקרא ה"א טעמא
משום אס למסורת וכתר הכי קאמר ועוד כלומר אע"ג
דס"ל שאס למקרא מ"מ הכא איכא למשמע מגזירה שוה ותימה
דמעיקרא נמי לא תלי טעמא צמסורת אלא משום דלא כתיב

מעלו ואמר ה"ר יוסף צבור שור
דהיא היא וה"ק וכו' נאמר ונשל
הצנזל מעלו דאי (ד) כתיב כן אז הוי
מיושב לומר יש אס למקרא לקרות
ונשל דקרי וכדלמרי רצנן והלא
לא נאמר אלא מן העץ וא"כ אין
לשון המקרא דקריין ונשל מיושב
על זה אלא ודאי מן העץ מוכיח
דיש אס למסורת שהוא ונשל כמו
והשיל וזה הלשון מיושב על מן העץ
דמן העץ המתצקע (ה) והשתא ניחא
הא דקאמר ועוד וכן פירש"ל
צסנהדרין (א) גבי יראה יראה דמשמע
שפיר מן"ל המסורת דהיינו יראה
משום דפשיטא דקרא משמע דכתיב
צתריה את פני האדון וגו' א"כ משמע
יראה זוכך פני האדון והיינו לפי
המסורת אצל לפי המקרא דקריין
יראה הל"ל לפני האדון:

מהו דתימא ככה כחו דמי. ולא
דמי לעץ המתצקע דהתם
נגע צמה שצידו צשעת התזת העץ
אצל הכא שכבר ילא מידו צשעת
התזת תמרים דמי שפיר לכת כחו
אימא לא ליחייב קמ"ל:

לא צריכא א"א כו'. פירוש דמהשתא
לא נריך לאוקומא צסותר
דהוא הדין צוורק ממש:

באשפה העשויה וכו'. והשתא
מייירי ציום וצוורק
לאשפה ולא צסותר כותלו וכו'
ולינקוט צאינה עשויה ליפנות כלל
(א) וגם זלילה איכא דמקרי ויתבי
וכדקאמר השתא וי"ל דא"כ אנוס
הוא דלית ליה לאסוקי אדעמיה הוא"ל
דמקרי ויתבי כיון שאינה עשויה
ליפנות כלל אצל השתא (א) צעשויה
ליפנות זלילה אית ליה לאסוקי"ל גם
ציום הוא"ל דמקרי ויתבי: אף ע"ג
דגמיר מצוה קא עביד כו'. וכו'
מ"מ קשה משליח צ"ד לכיון דאילו
לקה כבר לאו מנזה קא עביד וכו'
וי"ל דמ"מ איכא מנזה מתחילה מה
שאין כן צחטיבת עניס דסוכה (ה) ואס
מלאן חטובות לא היה עס חטיבת
מנזה מעולם שהרי לא נחטבו לכך
ולאיכא למימר נמי כיון דאילו לא
חטא לאו מנזה היא וכו' דהיא לאו
שליח צ"ד מיקרי ולא דמי לרצו
ואציו דלעולם שמו (ט) זה על צנו זה על
תלמידו: (ע"ל) (א) בלא איבה פרט
צשונא. תימה אמאי אליטריך האי
קרא תיפוק ליה דכתיב צמטבה תורה'
והוא לא שוגא (א) וכו' ושמה י"ל
דצמטבה תורה נחזרת ונשנית צצביל
דצר שנתחדש (א) מיער והרצה פרשיות
יש צענין זה צמטבה תורה אצל לא קשה
מולא אויב לו דצאלה מסעי' דההוא
אליטריך למימר אפילו (א) לא אויב לו

טמא

במקום בקעת עומדין לרבנן כח כחו הוא ופטור. אלא לרבי כח כחו היכי הוי. כגון דשרא פיסא ומחיה לגרמא
(ז) ואל גרמא ומחיה לכבסא פירוש ססני (של) תמרים (ה) ואתר תמרי אוול תמרי וקטלו היינו כח כחו ופטור: הוורק
אבן ברשות הרבים והרג הא ודאי מידר הוא והאי דתנן גולה אוקימנא בסותר את כותלו. ירושלמי כגון שהיה כותלו
גוהה והיה סותרו לאשפה העשויה להיפנות בה בלילה ואינה עשויה להיפנות בה ביום ואיכא דמיקרי יתיב ומיפנה בה
פושע לא הוי דהא אינה עשויה להיפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתבי לפיכך גולה. ת"ר ומצא
את רעהו פרט למציא את עצמו מיכן א"ר אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה
פטור. ואסיק' האי ומצא מידי דהוה מעיקרא משמע דומיא דיער והאי דכתב ומצא כדי גאולתו מידר דלא הוה מעיקרא
אלא השתא איורמן ליה דומיא דהשיגה ידו: הוורק אבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה כו'.
אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא
לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף ברלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד רכתב יסר בך ויניחך וגו'. והדר אמר רבא
לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואיש אי בעי עייל מכל
דחטבת רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה ורשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם
חשבך שלמה על ר"ח (א) אפשר דמ"ס הוא והי' נריך להקד צמיק וכו': (ב) לפי פירוש זה אשר אחרי הך הרמב"ם ספ"ו מהל' רומח מוויק לישנא דמתימין דמן העץ המחזקע נמי אשמתו הברזל קאי: (ג) כלומר אפילו אס מעמנו נשל ולא על ידי העץ:
(ד) גמלא. כ"ה ג"כ גיטס העורן ערך גמס: (ה) וכו"ה צמורן ערך כנס:

עין משפט
גר מצוה

יב א מיי פ"ו מהלכות
רומח הלכה טו סמג
עשין עה:
יג ב מיי שם הל' יא:
יד ג ד מיי שם הלכה ו:
טו ה ז ז מיי שם הל' ז:
טז ח מיי שם הלכה ח:
יז ט מיי שם הל' ט:
יח י מיי פ"א מהל'
שמעון הלכה ז סמג
לאון עה:
יט ב מיי פ"ה מהלכות
רומח הלכה ה ו סמג
עשין עה:

הגהות וציונים

[א] רש"א מ"ו (גליין)
ועיין תרי"ט ועוד לר:
[ב] בסה"מ ל"ג א"ף כל
רשות" (גליין): [ג] רש"א
מ"ו (גליין): [ד] רש"א
מ"ו (גליין) וכן בכת"י
ליחא: [ה] בכת"י ליחא
גיבת "נשירת": [ו] רש"א
צפר"ק דסנהדרין
(גליין): [ז] רש"א נמי
(גליין): [ח] צ"ל הא
דמקרי (כ"ה בתוס' ר"ע):
[ט] יש להוסיף אדעמיה
(באה"מ, וכ"ה בתוס'
ר"ע): [י] נוסף עפ"י
המהרש"א: [כ] צ"ל פו
ע"א תוד"ה מונמצא:

רבינו חננאל

והא דבעי רבי אבהו
מר' יוחנן היה עולה
בסולם ושמתה שליבה
מתחית והרגה תני חדא
חייב. ואוקימ' לנזיקין
ואע"ג דעלייה היא לענין
ניזקא חייב. ותני חדא
פטור מגלות. איבעית
אימא הא והא דלגלות
והא דקתני חייב כגון
דאתלע דכיון דאתלע
ולא חזי לעלייה מעיקרא
ידידה היא. איבעית
אימא דלא אתלע כלל
והאי דקתני חייב כגון
דלא מיהרק כיון דלא
מיהרק לא חזי למיסק
ביה ומעיקרא ידידה
היא: נשמט הברזל
מקתו קודם שיכה על
העץ לבקעו והרג רבי
אומר אינו גולה דהאי
קרוב למידר הוא שאילו
לא היה רפוי לא היה
נשמט. ואמרינן מאי
טעמא קסבר יש אם
למסורת ונשל (א) כתיב
כלומר ונשל הברזל [מן
העץ]. מן העץ
המתבקע רבי אומר
גולה וחכ"א אינו
גולה. כגון שנתוה בקעת
מן העץ והלכה והרגה.
או נשמט הברזל. כלומר
מכח הכאתו בעץ לבקעו
נשמט והלך והרג (ב) ואם
יש לומר והלא מפורש
בתלמוד סנהדרין כי רבי
יש אם למקרא סביבא
ליה. אמר לך כתב
למעלה לחטוב עצים
וכתב למטה ונשל הברזל
מן העץ מה העצים
הכתובים למעלה העצים
המתבקעין הן אף עץ
הכתוב למטה מן העץ
המתבקע. וחכ"א גולה
מאי טעמא ונשל כתיב
מכל מקום [ע"כ שייך
לדף ז: (ג) אמר רב
פפא האי דשרא פיסא.
פ"י טיט שיבש ונעשה
כאבן לדיקלא ואתר
תמרי ואוול תמרי וקטול
לרבי דמחייב בהתזת
בקעת חייב דתמרי

במקום בקעת עומדין לרבנן כח כחו הוא ופטור. אלא לרבי כח כחו היכי הוי. כגון דשרא פיסא ומחיה לגרמא
(ז) ואל גרמא ומחיה לכבסא פירוש ססני (של) תמרים (ה) ואתר תמרי אוול תמרי וקטלו היינו כח כחו ופטור: הוורק
אבן ברשות הרבים והרג הא ודאי מידר הוא והאי דתנן גולה אוקימנא בסותר את כותלו. ירושלמי כגון שהיה כותלו
גוהה והיה סותרו לאשפה העשויה להיפנות בה בלילה ואינה עשויה להיפנות בה ביום ואיכא דמיקרי יתיב ומיפנה בה
פושע לא הוי דהא אינה עשויה להיפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתבי לפיכך גולה. ת"ר ומצא
את רעהו פרט למציא את עצמו מיכן א"ר אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה
פטור. ואסיק' האי ומצא מידי דהוה מעיקרא משמע דומיא דיער והאי דכתב ומצא כדי גאולתו מידר דלא הוה מעיקרא
אלא השתא איורמן ליה דומיא דהשיגה ידו: הוורק אבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה כו'.
אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא
לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף ברלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד רכתב יסר בך ויניחך וגו'. והדר אמר רבא
לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואיש אי בעי עייל מכל
דחטבת רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה ורשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם
חשבך שלמה על ר"ח (א) אפשר דמ"ס הוא והי' נריך להקד צמיק וכו': (ב) לפי פירוש זה אשר אחרי הך הרמב"ם ספ"ו מהל' רומח מוויק לישנא דמתימין דמן העץ המחזקע נמי אשמתו הברזל קאי: (ג) כלומר אפילו אס מעמנו נשל ולא על ידי העץ:
(ד) גמלא. כ"ה ג"כ גיטס העורן ערך גמס: (ה) וכו"ה צמורן ערך כנס:

ב א ב מ"י פ"ג מהלכות
גילת מקדש הלכה ו
והלכה יד:
בא ג מ"י פ"ג מהלכות
תמידין הלכה ו סג
עשין קטו:
בב ד מ"י פ"ה מהלכות
רוח הלכה ה סג
עשין עה:
בג ה מ"י פ"ה הל' ג:
בד ו מ"י פ"ה סס [עין
כ"מ]:
בה ז מ"י פ"ה הל' ה:
בו ח מ"י פ"ה סס הלכה
טו:
בז ט מ"י פ"ה סס הלכה
ג:
בח י מ"י פ"ו מהל'
סנהדרין הלכה יב
סמג לאוין קטו:

רבינו חננאל

דכתב עוד טומאתו בו עוד
לרביי למת מצוה. טמא
יהיה לרבות טבול יום.
טומאתו בו לרבות מחוסר
כפורים. איכא דמתני לה
להא דאמר ליה ההוא
מרבנן לרבא ושינויא
דשני ליה רבא אהא
בחריש ובקציר תשבות ר'
עקיבא אומר אין צ"ל
חריש של שביעית וקציר
של שביעית כו' ופשוטה
היא: האב גולה על ידי
הבן. כלומר אם הכה
האב את בנו והרגו הרי זה
גולה ואוקמה שלא הכהו
ללמדו תורה ולא מוסר
אלא הכהו ללמדו אומנות
הוא ידוע אומנות אחרת
דכיון דאית ליה אומנות
אחרת הא אית ליה חיותא
נמצא האב מכה שלא
ברשות לפיכך גולה אבל
המכהו ללמדו תורה או
מוסר אינו גולה. רמינן
ברייתא דקתני בן המכה
אביו אינו גולה. כלומר
לא סגי ליה בגלות.
אמתני דקתני הבן גולה
ע"י האב. ופריק רב
כהנא ברייתא ר' שמעון
מתני' לרבנן ופשוטה היא.
ורבא אמר בשהרגו הבן
לאביו דברי הכל גולה
וברייתא שעשה בו חבורה
ולא הרגו והכי קתני מכה
נפש פרט למכה אביו
בשוגג ועשה בו חבורה
שאינו גולה מיט' סדרי'
כיון שהבן עושה חבורה
באביו במיזכ' אע"פ שלא
הרגו נהרג בשוגג נמי כיון
שעשה בו חבורה ליגלי
קמ"ל דלא: הכל גולין
ע"י ישראל כלומר כל
ההורג ישראל גולה.
וישראל גולה על ידיהן
לאיתו עבד וכותי שאם
הרגן ישראל גולה על
ידיהן. כדתניא עבד
וכותי גולה ע"י ישראל
אם הרגו ואם קלו
לוקה מדכתב נשיא
בעמך לא תאור. ישראל
גולה ע"י עבד וכותי אם
הרגן ואם הכהו הכאה

תורה אור השלם

א) פל' הנגזר במת בנפש
האדם אשר ימות ולא
יתחטא את משפן
י' טמא ונברתה
הנפש ההוא מישראל

טמא יהיה מכה מקום. קשה ליסתוק מאלו ומיהיה ויש לומר
דלמא חרישת העומר
דמזוה ואמר רחמנא תשבות. קלת קשה ליסתוק מיניה דתשבות
ומהיכי תיתי לן דהא למישרי מלכתינן קרא וי"ל דהא לא תייש
רק לסתור דרשא דלשמעינן מה
חריש רשות ומעשה נאמר דלמא
לדרשא אחרינא: **אינו** צ"ל חריש
וקציר של שביעית בו. תימה דנשלמה
קציר כתיב זהאי ענינא לת ספיה
קצירך לא תקזור אבל חרישה לא
כתיב כלל התם וכ"ת דילפינן מקראי
דכתיב כל שאר עבודות קרקע הא
איכא מ"ד פ"ק דמו"ק (דף ג:)
דדוקא אהני דכתיב זהדיח מיחייב
אבל איני לא וחרישה גופה ממעט
התם מדקאמר החורש שביעית אינו
לוקה (ד) וי"ל דכיון דקציר דקציר אחי
למוספת חריש נמי אתא לתוספת:

והא אמרת יצא האב המכה בנו.
קשה (ה) [לר"י]^ל דהיינו
דוקא כשמייסרו ומכהו בתוכחתו אבל
אם הלך צער והורגו בשוגג למה לא
יגלה וי"ל דמשמע ליה דמייירי בכל
ענין אף אם מכהו לייסרו דאם לא
כן אמאי נקט טפי זן מאלדס אחר:
אלמא

הגמיר נמי מצוה קא עביד דכתיב יסור בנגד ויניחך הדר אמר רבא לאו
מילתא היא דאמרי (ב) קצירה דומיא דחרישה מה חרישה מצא חרוש אינו
חרוש אף קצירה נמי (מצא קצור אינו קוצר)^ל ואי ס"ד מצוה מצא קצור
אינו קוצר מצוה לקצור ולהביא: **מתני'** האב גולה על ידי הבן והבן
גולה ע"י האב **הכל** גולין על ידי ישראל וישראל גולין על ידיהן חוץ מגר^ל
תושב ו**גר תושב** [א] אינו גולה אלא על ידי גר תושב: **גמ'** האב גולה ע"י
הבן והאמרת יצא האב המכה את בנו דגמיר והאמרת אע"ג דגמיר מצוה
קעביד בשוליא דנגרי שוליא דנגרי חיותא היא דלמדיה ודגמיר אומנותא
אחרית: והבן גולה ע"י האב כו': ורמינהו (ג) מכה נפש פרט למכה אביו
אמר רב כהנא לא קשיא הא ר"ש והא רבנן (ד) לר"ש דאמר חנק חמור מסייף
שגגת סייף ניתנה לכפרה שגגת חנק לא ניתנה לכפרה לרבנן דאמרי סייף
חמור מחנק הורג אביו [בשוגג]^ל שגגת סייף הוא ושגגת סייף ניתנה לכפרה
רבא אמר (ה) פרט לעושה חבורה באביו בשוגג ס"ד אמינא כיון דבמזיד בר קטלא
הוא בשוגג נמי ליגלי קמ"ל: הכל גולין על ידי ישראל וכו': הכל גולין על ידי
ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

אשה כדכתיב^ל וקחו לנשים נשים כן חייב ללמדו אומנות: מכה נפש. גזי הורג שגגה כתיב
למכה אביו. שלא חייב גלות אלא למי שהכחתו תלויה נפש שאינו חייב עליו אלא אם כן הרגו ילא מכה אביו
בצורה זעלמא וקא ס"ד דממעט ליה מגלות אפילו הרגו: לרבן שמעון דאמר. בסנהדרין צ"ד מיתות
ולדידיה ההורג את אביו צנקה דתנן (סס דף פה.) מי שנתחייב צ' מיתות צ"ד נידון צתמורה וההורג אביו חייב שתי מיתות שהעושה
חבורה צאצו מן הנחנקין הן^ל והמכה נפש מן הנחרגין וכלאן יש חבורת אביו ורמינא ור"ש דלמא חנק חמור אסור זה מוזד
היה צנקה ועכשיו שהוא שוגג לא נתנה שגגתו לכפרה בגלות אם נתנה תורה כפרה לשגגת סייף שהיא קלה לא נתנה
כפרה לשגגת חנק: ולרבנן דאמרי סייף חמור מחנק הורג אביו שגגת סייף הוא. שהרי אילו מוזד היה נידון צתמורה שהיא
סייף ושגגת סייף נתנה לכפרה בגלות: רבא אמר. צרייתא נמי רצון וההורג את אביו נמי גולה דשגגת סייף היא והא דקתני פרט
למכה אביו לאו להורגו קא ממעיט אלא צעושה צו חבורה בשוגג: לוקה דלטייה. ואמרין [צצצעות] (דף לה.) המקלל את
חבירו עובר צלא תעשה ואתיא צמה הצד מהמקלל דין ונשיא וחרש (סנהדרין דף טו.) שהעיד בו. שהוא חייב מלקות:

לרבות טבול יום. שאם נכנס למקדש ענוש כרת: לרבות מחוסר
כיפורים. מאותן טומאות הלכיות קרצן וטבל והעריב שמשו ולא
הציא כפרתו ונכנס למקדש חייב וחרצע טומאות הן הטעונות
קרצן הזו והוצה והיולדת והמלורע: מועד קאמינא. עוד טומאתו
צו עוד קרא יתירא לדרשא הוא:
איכא דמתני דה. להא דל"ל ההוא
מרבנן לרבא והא דלוחציה רבינא
אהא: אין צ"ל חריש וקציר של
שביעית בו. דעל כרחק צצצעית
דשמיטה הכתוב מדבר דאי כדכתיב
דלויס השביעי קאי מאי שנא חריש
וקציר דנקט אלא ה"ק ששת ימים
תעבוד וצצצעי תשבות והשטה
שאתה עוצד צהן צחריש וצקציר
תשבות (ג) הגבנם לשביעית. (וחריש
של צצצעית^ל) שלא יחרוש צצצעית
של שביעית היוצא למוצאי שביעית.
שאם הציאה שליט צצצעית מאלו
היא ראויה ליקצר ואם קצרה צצצעית
לריך לנהוג צה קדושת צצצעית: רבי
ישמעאל אומר מה חריש רשות בו.
וצצצת קאי ולהכי נקט חריש וקציר
לומר לך מה חריש שאני אוסר
לך צצצת חריש של רשות הוא שאין
לנו חריש של מלוה אף קציר אינו
אוסר לך אלא של רשות ילא קציר
העומר: אם מצא חרוש אינו צריך
לחרוש. אבל קציר אפילו מלא קצור
מלוה לקצור לשמה דכתיב^ל וקצרתם
והצאתם את עומר: לאו מילתא היא
דאמרי. שהיה לי להשיצו תשבות
ללכת דקרא לאו צמורה חריש:
מאי טעמא קציר דומיא דחריש.
מה חריש צכל מקום מלא חרוש אין
מלוה לחרוש אף קציר צהכי עסקי'
שאם מלא קצור אין מלוה לקצור ילא
קציר העומר שאפילו מלא קצור מלוה
לקצור: ואי ס"ד מצוה. צקציר של
מלוה מלא קצור אינו קוצר תמיחא
היא זו: **מתני'** ע"י הבן. אם
הרגו לצנו בשוגג: חוץ מגר תושב.
שאין ישראל גולה על ידו: (ג) הב' **גמ'**
גולין. מפרש צגמרא ללחיי מאי:
גמ' בשוליא דנגרי. צלימוד חרש
עניס שאינו מלמדו תורה אלא אומנות
שוליא ויינד"רינו: חיותיה הוא.
ואף זו מלוה על הצד ללמדו דילפינן
לה מקרא צפרק קמא דקדושין
(דף טז.) מיתות צ' מיתות (דף מט.) חנק חמור מסייף
אשה אשר להצת הקיש אומנות שהוא
חיותו לאשה כשם שאצו חייב להשיאו

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לרבות טבול יום. שאם נכנס למקדש ענוש כרת: לרבות מחוסר
כיפורים. מאותן טומאות הלכיות קרצן וטבל והעריב שמשו ולא
הציא כפרתו ונכנס למקדש חייב וחרצע טומאות הן הטעונות
קרצן הזו והוצה והיולדת והמלורע: מועד קאמינא. עוד טומאתו
צו עוד קרא יתירא לדרשא הוא:
איכא דמתני דה. להא דל"ל ההוא
מרבנן לרבא והא דלוחציה רבינא
אהא: אין צ"ל חריש וקציר של
שביעית בו. דעל כרחק צצצעית
דשמיטה הכתוב מדבר דאי כדכתיב
דלויס השביעי קאי מאי שנא חריש
וקציר דנקט אלא ה"ק ששת ימים
תעבוד וצצצעי תשבות והשטה
שאתה עוצד צהן צחריש וצקציר
תשבות (ג) הגבנם לשביעית. (וחריש
של צצצעית^ל) שלא יחרוש צצצעית
של שביעית היוצא למוצאי שביעית.
שאם הציאה שליט צצצעית מאלו
היא ראויה ליקצר ואם קצרה צצצעית
לריך לנהוג צה קדושת צצצעית: רבי
ישמעאל אומר מה חריש רשות בו.
וצצצת קאי ולהכי נקט חריש וקציר
לומר לך מה חריש שאני אוסר
לך צצצת חריש של רשות הוא שאין
לנו חריש של מלוה אף קציר אינו
אוסר לך אלא של רשות ילא קציר
העומר: אם מצא חרוש אינו צריך
לחרוש. אבל קציר אפילו מלא קצור
מלוה לקצור לשמה דכתיב^ל וקצרתם
והצאתם את עומר: לאו מילתא היא
דאמרי. שהיה לי להשיצו תשבות
ללכת דקרא לאו צמורה חריש:
מאי טעמא קציר דומיא דחריש.
מה חריש צכל מקום מלא חרוש אין
מלוה לחרוש אף קציר צהכי עסקי'
שאם מלא קצור אין מלוה לקצור ילא
קציר העומר שאפילו מלא קצור מלוה
לקצור: ואי ס"ד מצוה. צקציר של
מלוה מלא קצור אינו קוצר תמיחא
היא זו: **מתני'** ע"י הבן. אם
הרגו לצנו בשוגג: חוץ מגר תושב.
שאין ישראל גולה על ידו: (ג) הב' **גמ'**
גולין. מפרש צגמרא ללחיי מאי:
גמ' בשוליא דנגרי. צלימוד חרש
עניס שאינו מלמדו תורה אלא אומנות
שוליא ויינד"רינו: חיותיה הוא.
ואף זו מלוה על הצד ללמדו דילפינן
לה מקרא צפרק קמא דקדושין
(דף טז.) מיתות צ' מיתות (דף מט.) חנק חמור מסייף
אשה אשר להצת הקיש אומנות שהוא
חיותו לאשה כשם שאצו חייב להשיאו

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה
ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי
גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה
ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך
לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד
בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

לוקה ע"י ישראל לאיתווי מאי לאיתווי עבד וכותי תנינא להא דת"ר עבד וכותי גולה ולוקה ע"י ישראל וישראל גולה ולוקה ע"י כותי ועבד בשלמא עבד וכותי גולה ע"י ישראל ולוקה גולה דקמליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה ע"י כותי בשלמא גולה דקמליה אלא לוקה אמאי דלטייה (ו) ונשיא בעמך לא תאור (ז) בעושה מעשה עמך אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה